

עם ה"מאקי" ב. החבלה השניה

רבוצים היינו מתחת לקילוחם של נטפי מטר גסים. המחסה, מעשה מקלעת מענפי אורן קטנים, שערכנו לנו מעל למשכבנו, לא שימש תריס בפני המטר הסוחף אלא כעשרה רגעים בלבד. ואחר כך הייתה הרטיבות מתחת למחסה מרובה יותר מאשר מחוצה לו. שוכב בשק־השינה שלי, הרפוד נוצות, הצלחתי לקיים עצמי במצב של הוֹס־מהביל. אך בזלאייה המסכן רעד מצינה ורטיבות. הוא שכב לצדי, והיה מפיה בסיגריה תוצרת־בית, עקומת־צורה וצהובת־מראה והנה נטף. גדול ביותר ירד על קצה הסיגריה. הסיגריה השמיעה קול רחישה דקה וכבתה. הוא הטמינה בקופסת־פח (אח"כ, כשתצא החמה יוכל לייבשה).

"טינופת!"

ידעתי שאותה שעה מהרהר הוא, כי אולי צפויים אנו לקיום כזה במשך חדשים רבים. יפים הם החיים מתחת לכיפת הרקיע — כשיש ביכולתך לקיים נקיון ונוחות במידה המניחה את הדעת.

— "אני סבור שבחזירתי אביא עמי את ברג'ה הגדול מן ה"מאקי" האחר, — אמר בזלאייה, — ועל ג'ורג' אטיל את העול למצוא משכן ל"נקודת־הפיקוד" החדשה שלנו. משהו מרוחק מ"מאקי" זה, ואנו, אם לא נשיג אהלים, נצטרך לנסות ולהקים צריף, שהגשם לא יחדרהו. מאליו יובן שכיום דוחה אתה את נסיעתך לבזנסון".

— "מדוע? מה ההבדל אם תחת לשבת מודלף כאן בחורש אשב בגשם שם?"
— "הייתי רוצה מאוד שלא תלך עתה לשם. אין כל טעם לעשות מעשי שטות דוקא ברגע זה. אך אם זממת פעולה נגד הדיפוז או התחנה, אתלווה לך בחזקת שני־לפיקוד".
וכך גוללתי לפניו את התכנית. היה זה רעיונו של "המתולתל", שממנו קבלתי כשזוּחחנו בפעם הראשונה על מקומה של התחנה לחלקיה. בטבורה של בזנסון גופא נתפרשו מן התחנה, כבמניפה, הקווים המוליכים לבלפור ווול, מזרחה וצפונה, וכן הקווים לדיז'ון שבמערב ודול שבדרום. רציתי לתקוף את כל נקודות־המפתח הסמוכות להתפרשותה של המניפה הזאת.

נדמה היה, כי רק "נקודות־הבקורת מס. 3" ו"בתי־הנתיבות" יהיו משובשים בקשיים. כי ממול מקום התפרשותם של הקווים היה חדר־המנוחה של פועלי־הרכבת הגרמניים שאנשי המאקי נהגו לכנותם בשם "בתי־נתיבות" (Bahnhöfe בגרמנית). פועלים אלה "הוטלו" לתוך רשת הרכבות הצרפתית כדי לעשותה "נקיית־כפיים ויעילה" יותר מבחינה גרמנית. כל אחד מהם היה מזויין באקדוח, והוצרכנו להיות נכונים להפרעות מידם. וליד מקום ההתפרשות הנ"ל, אך מן העבר השני של המסילות, ממול ל"בנהופים", היתה "נקודת־בקורת" מס' 3 ושם היה תמיד, לפחות, איש אחד על המשמר. אפשר היה לשער כי המפתח לא יתנגד לנו, שכן יהיה זה פועל־רכבת רגיל, אלא שהסכנה היתה בכך שהלה עמד בקשר טלפוני מתמיד עם הדיפוז, ואם יהיה נרגש או נפחד, הרי לפי קולו יבחינו האנשים אשר בקצה השני של הקו, כי לא הכל כשורה ב"נקודת הבקורת".

המשמרות הגרמניים, מהפלד'ג'נרמי' של בזנסון הוגברו בסביבה ובדיפוז מיום ההתקפה על "גשרי־הסיבוב" ופטרוילים גרמנים נוספים בלווית כלבי־מטרה אלזסיים נראו פעם בפעם בתחנה גופה.

— "יש להניח, שנצטרך לך לשם משאומתן עם האיש שב"נקודת־הבקורת מס' 3" —

אמרתי לבולאייה — „משאומתן באמצעות תת-מקלע סטן, כמוכן, אך עם זאת מצריך הדבר אדם שיוכל לשמור על שלות-רוחו המוחלטת ולדבר בנחת ובמהירות, כך שהמפתחן יוכל להמשיך לתת את התשובות הנכונות בטלפון במינימום של הפסקים. הכל היה רטוב ומרוטב כל-כך, שאי אפשר היה להבעיר אש להכנת פת-שחרית. מכמה בחינות היה חסרון ראיית-הנולד אצל האנשים הללו מדהים ממש. אף-על-פי שבשכבנו לישון אפשר היה לשער שירד גשם, מכל מקום לא נתעורר איש לדאוג ללחם, סוכר, או עזייהסקה שלא ירטבו.

— „אכן, באמת,“ — אמר בולאייה באותו בוקר קר וללא פת-שחרית, „מאקי“ זה זקוק למעט משמעת וארגון“.

לשם הליכה לבזנסון הלביושני „כחולים“, כמשפט אנשי-עבודה, ואנו — „המתולתל“, מוריס ואני, — יצאנו לדרך מיד לאחר שהופח אויר לתוך גלגלי האופניים שלנו. הלכנו בשביל, המוליך מן השדות שליך החורש שלנו אל הכפר מריי. ה„מאקי“ שכן בערך בין שני הכפרים, ויאה ומריי, אף-על-פי שהיה מרוחק יותר במעלה הגבעה מן השנים. הלאה במורד הגבעה, בעמק, לצד ציבור רב-הוד של עצי-אורן גבוהים, שכנה תחנת-הרכבת הקטנה של מריי-זיאה. ארבעת המקומות היו כעין רבוע, שצלעותיו ארוכות לערך מיל אחד, ושני כפרים משמשים נקודות-סיום לאלכסון אחד שלו וה„מאקי“ והתחנה — של השני. אך בעוד שזיאה, בתורת כפר היה ללא פגם מבחינתה של תנועת התנגדות, ועינו של ג'ורג' מול היתה פקוחה עליו, הנה הכפר השני, אף-על-פי שקטן היה מן הראשון, לקה בשני חסרונות: משפחה מפוקפקת אחת ממוצא איטלקי ומשפחה שניה, שהיו לה שארי-בשר בגרמניה ושלפי הנמסר רצתה בנצחון הגרמנים. מריי נחשבה „מחויף-לתחום המתור“ לאנשי „מאקי“.

„המתולתל“ הולכנו דרך מריי. ואח-כ ירט² והשמאיל לעבר הדרך לבזנסון. הוא רכב על גבלי האופניים הקטנים „שמצא“, אופניים של נשים מכסיפים. כפי הנראה סבר, כי נוה יותר לרכב על מכונה זו בעמידה על הדוושות.

בזנסון העיר עתיקת-הימים ורבת-החן השוכנת על עיקולו של הנהר הרחב דוב, גבעות סביב לה. העיר נגלתה לעיני רק כשעברנו את הגבעה שמעל לכפר הקטן ולנסין, ירטנו. — „המתולתל“ ואני, — והשמאלנו, ואלו מוריס המשיך הלאה, כי הואיל וניירותיו היו „בסדר“, לא חשש למשמר-הבקורת הגרמני שהיה מצוי תמיד באחד המקומות בין ולנסין ובזנסון, בדרך המלך. מוריס הוצרך לסור ולקבל כמה הודעות בשביל בולאייה, וכן עמד להתראות עם כמה ידידים, שהכירו את התחנה הכר היטב.

בפיתולים ופניות על פני הסימטאות הצרות של הפרוורים הביאני „המתולתל“ לתוך הבקעה של בזנסון גופה, ולבסוף ירט אל מתחת לגשר-פסי-הרכבת, נעצר בצד פסי-המסילה. מיד ראיתי את „עמדת-הבקורת מס' 3“, בנין בקומתיים רב-רושם שחלונות-הזוגיות שלו, הפונים לעברי משוחים בצבע הכחול של ימי-המלחמה. ושם, כמעט כנגד פני היתה ה„מניפה“ הגדולה של נתיבי-הרכבות, ומן הצד השני — הצריף השחור, ששימש את עובדי-הרכבת הגרמניים.

— „מוטב שלא נשתהה כאן שהייה יתירה“, אמר „המתולתל“. „ורק הטל כאן את מימך ליד השער, ואח-כ נעביר את האופניים לעבר השני של פסי-המסילה. שם, הלאה מזה, עומדים על המשמר שנים „לובשי-בגדים-אורחיים“. אל תחשוש מהם הרבה. הנני מכירם בטביעת עין. צרפתים הם מן המשטרה-החשאית“. בהעברתי על פני פסי-הרכבת את אופני-הקורסיר שלי, ספרתי את „המחוגים“³

(2) ירוט — פנה פניה חדה. יריטה — פניה חדה.

(3) המגע בין פסי הנתיבות השונות, להפניית הרכבת לנתיבה זו או אחרת.

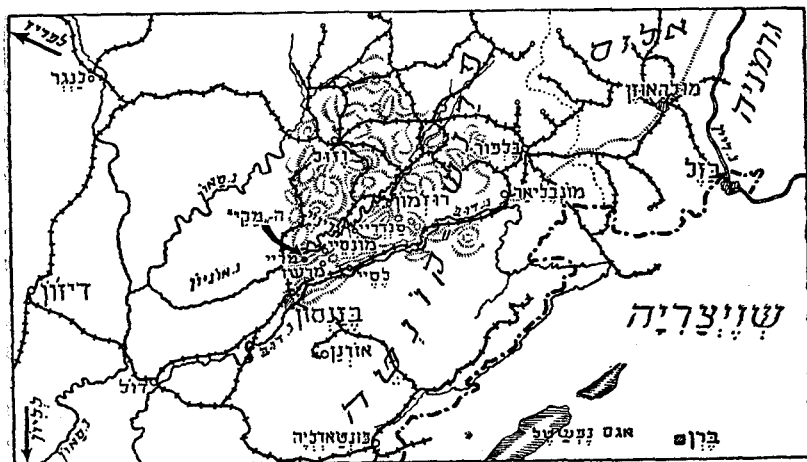
שיצריכו הנחת „מטענים“. מניתי ומצאתי שנים־עשר. וכל אלה בלי הקו הראשי לתנועת מרחקים, אל בלפור. אותו יכולתי לראות כשהוא מפציע הצדה במרחק כ־200 יארד, קרוב יותר לתחנה עצמה. והוא גופו היה מצריך עוד 4 מטענים — 16 מטענים בסיח.

— „בנוך מאוד“, הסכים „המתולתל“ כשאמרתי דבר זה, — הייתי שוכח אותם. אך אל דאגה! אטפל ב„בהוריי־חמד“ אלה, שעה שאתם תטפלו באחרים. הנני מיטיב כל כך להכיר את התחנה, שבחושך לא יהיה שום קושי בדבר.“

במספרה, ליד התחנה, קניתי מקטורת גדולה וכיסית לטבק. היה זה שי לבולאייה. גמרתי בלבי להניאו מלאהוב את מקטורתו זרועת־הכוכבים. איש „מליציה“ וגרמני הסתפרו, שניהם דיברו ובאו בצרפתית לכלל הסכמה שלא תהא לאמריקאים ברייה אלא למשוך ידם מן הנסיון לכבוש את חצי־האי שרבורג, ושכל „ראש־הגשר“ של הברית יהיה בקרוב כלא־היה. לגודל אימתי הצטרף „המתולתל“ לשיחה.

— „השמעתם את „השמועות“ האחרונות ברדיו־הברית? שאל. „מה זאת? — שאל ה„מליצאי“ בסבבו את ראשו כמין בורג להסתכל בור המתערב בשיחה.

— „האנגלו־סכסים מבקשים להעלות 8 מיליון איש בחוף בין מרסיליה וניצה“, — שיקר „המתולתל“.



איזור פעולות ה„מאקי“ של קפיטן מילאר

— „שקרנים בני שקרנים! הכל שקר וכזב. שקר וכזב.“ — אמר הגרמני. — תעמולה מזוהמת ולא עוד. אתם, בני העם הצרפתי, נקל מאוד להשפיע עליכם במלים.“ יצאנו את החנות.

— „טפש מטושף!“ — אמרתי לו — „עליך להיות יותר זהיר בלשונך, לפחות כשאתה עמדי. וזכור, אסור להקשיב לשידורים הבריטיים.“

— „רק הלצה היא, אמיל“, — ענה בפנים חמוצות, — „הכל מקשיבים לשידור־הבריטי „הסולים“ (4) עושים כמונו.“

פקדתי עליו להראות לי את שאר חלקי התחנה והדיפּו, ובלשון פסקנית ביקשתיו, שבשעת־מעשה לא ייכנס בשיחה עם אנשי האויב ולא יגלה את זהותי לאיש מידידיו. כדי להשיב לי כגמולי, הגדיל כהוגן את מהירות הנסיעה והעבירני כמעט על פני כל:

רחובותיה הראשיים של העיר. הוכרתי להיכרך אחריו, כי בעצמי לא הייתי מוצא יד ורגלי. פעם בפעם היה נעצר, מצביע כאחד הקושרים המסתוריים על בנין גדול ואומר: „הגיסטאפו!“ או „קומנדטורת-השדה“. נוסף לשאר סגולותיו ידע כמה מלים גרמניות ונהנה בקראו „גוטן־טאג“ לכל גרמני שראה על המדרכה. ומספרם של הללו מרובה היה. היו שלבשו מדייצי ונוכחתי לדעת שרב מספרם של אנשי „חיל־רגלים־של־הצי“, צעירים הדורים. סוף כל סוף סיים „המתולתל“ את תהלוכת־המצעד בבית־הקפה הקטן, שבו המתינו בשעתו הוא וחבריו להתקפה על גשר־הסיבוב. מחלון שבקומה עליונה יכולתי לראות כי אכן גשר־סיבוב אחד מופעל ע"י מגוף־שלידי, וכי מתקינים לו מנוע חשמלי חדש. השני נראה שעזובהו. גשר־הסיבוב היו נשמרים עתה — שמור היטב. הבחנתי ב—5—6 גרמנים לובשי מדים בדיפו. שנים מהם נשאו „אקדוחי־מכונה“ (תת־מקלעים) מטיפוס „שמייסר“, והוא מין חפץ שמעולם לא נשתוקקתי לראותו (כל שכן לשמעו) בידי של זקיף.

מורים הגיע ועמו ציור ידיעותיו, והוה תוכנן: — ישנם שני פטרולים גרמניים המבקרים את התחנה ומסיירים על פני המטרה שלנו, ה„מחוגים“, בהפסקות שונות במשך הלילה. אחד משני הפטרולים מורכב קווקים, והשני — גרמנים. מוסרים, כי הקווקים יורים בכל המזדמן להם. הם משוכנים בצריפים, לא הרחק מדרכנו לעיר ומן העיר. בענין הגישה והנסיגה נצטרך, פשוט, לנסות את מזלנו. כרגיל עורך פטרול גרמני סיבובים עם תחילת העוצר, בשעה ה־11.00, ולפני גמר העוצר, בשעה 5 לפנות בוקר. לעתים הם גם מפקידים פה ושם בעיר פטרולים בלתי־נעים. בראותם אדם מהלך ברחובות לאחר תחילת העוצר, פותחים הללו באש.

לא היתה בכל הידיעות הללו גם אחת שהיסבה לי קורת־רוח יתירה. לא חשבתי קודם לכן שהאויב שומר על המקום שמירה מעולה כל־כך. אך איולת היתה זו מצדי; כי ב־3000 ויותר חיילים השוהים בעיר שהות של קבע הריה היה זה ברור למדי, כי לאנשי צבא מובהקים כגרמנים תהיה מערכת־משמרות ופטרולים טובה ולו רק לשם החוקה; אנשיהם הם בסדר. נהרתי מאוד שלא להראות לשני אנשי המאקי כל סימן של אכזבה. הפגנתי יחס של ביטול לכל סיפורי־המעשה, בהפטירי „טוב“ או „יפה“, כל פעם שמוריס היה מזכיר עוד פטרול אחד.

אח"כ שאלתי מהם רשימה של בתי־אוכל שבהם נוכל לסעוד את לבנו, בחרתי את הסמך ביותר לגיסטאפו, אגב הערה ללאחר־פה:

— „למה לא נתבדח מעט בשעת האכילה?“

עיניהם הפיקו משהו מעין התפעלות כשעזבנו את ה„ביסטרו“ (בית המרוח). לא היתה לי כל כוונה לצאת עם ה„מאקיארים“ לכל הפעולות הצפויות, אך משיצאתי עמהם יחד לא יכלה לצמות מזה אלא תועלת מכך שאעשה עליהם רושם טוב.

* * *

הארוחה השמנה שלנו בלמה את מרצו של „המתולתל“ כל־כך, שעתה בדרך חזרה. אל ויאה, רכב כיצור אנשי. אך יצאנו את תחומה של בזנסון סרנו מן הדרך וטיפסנו על עץ דובדבנים גבוה, ומילאנו את פינו וכיסינו. היתה זו שעת אחר־הצהרים חמה ומפיקה. זיו, דובדבני שלי הספיקו לי כמעט לכל הדרך בחזרה.

עתה היה צורך להתקין את המטענים. הכנת 16 מטעני־„תקן“ של $\frac{1}{4}$ ליטרא כ"א כרוכה היתה בעבודה רבה, תוך ישיבה זו על מחטי־ארזים רטובים וכשלעזרתך רק טירונים. ועוד: הטיפוס היחיד של ח"ן שנשאר במלאי שבוייאה היה המין הקרוי בפינו „808“. חומר מצויין, אך היו לו שני חסרונות: בעל ריח חריף היה ולחלוחי. וכשאתה מטפל בכמות פחות או יותר רבה ממנו, הנך חש בראשך מיהוש הגון. והיו אנשים שהגיעו לידי בחילה ממש. לא אמרתי דבר על מיהושי הראש, אלא הטלתי עליהם לחמם כמות מספקת של החומר במים רותחים, עד שנתרכך כדי טיפול בו. לקול ריטון רב על הריח, ישבו להכין את המטענים. כדי לחסוך בצידו, שמתי רק פצץ אחד בכל מטען, ור"ט מנגנוני

הדלקה לט"ז המטענים.

כשהוכנו כל המטענים ונתפרו לתוך שקי-בד קטנים, חזר מוריס. היו לו כמה הודעות בשביל בולאייה, אך הן נדחו לפי שעה עד שהוצאתי את הפקודות.

— „תנו דעתכם היטב ככל האפשר על אופן ההסברה שאני מסביר את הפעולה“, — אמרתי להם לפני שהתחלתי למכור את עצם הפקודות. — „אם הכל ילך כשורה ב„מאקי“ זה, נשתמש בכס, בחורים, להדרכת „מאקי“ אחרים. ועתה ראשית דבר, כשאתם נותנים הוראותיכם (במנעתי מלהשתמש במלה הצבאית „פקודות“, שממנה נשתמע מושג מסוים מאוד של דרגה ומשמעת). אל נא תניחו בשום אופן לאיש להפסיקכם, עד תשאלו לבסוף: „היש שאלות?“ — הערה זו זיכתני בשקט למשך 10 רגעים, ואני הסברתי להם את כל הענין לפרטיו.

„המתולתל“ אי-אפשר לו בלי שאלה.

— „אם איני טועה, הרי כוונתך שנלך לשם ברגל?“ אמר.

— „אכן, אינך טועה.“

— „מדוע לא נוכל לרכב על אופנים?“

„כי ישנם רק ארבעה זוגות אופנים. או אז יצטרכו השאר ללכת. אך בדרך כלל אינני ממחיבי הרכיבה על אופנים כלילה. דיה לנו צרת ההליכה לשם לפני העוצר. אך השיבה לאחר שהעוצר כבר החל, ששכל „הבושים“ שבעולם מחפשים אחרינו, בשל התחנה שפוצצה. לא!“

— וכי אי אפשר שאתה, ואני ובולאייה ומוריס נצא ברכיבה, והשאר ילכו ברגל?“

— „לא!“

— „אך אני“ — אמר „המתולתל“ ביאוש, — „מוכרח לרכב על אופנים. אינני יכול לשוב וללכת הליכה זו ברגלי החולה.“

שקלתי בדבר והסכמתי. ידעתי, שהוא להוט אחרי עבודה וכי דבריו על רגלו כנים הם. קבענו פגישה ליד עמוד חשמל, במקום ששבילנו מן החורש מגיע לפרוורי בונסון. עליו היה להיות שם בשעה 10 בערב. „אף לא שניה אחת ביתר איחור מזה, „המתולתל“, — הזהרתיו. — „מנוי וגמור, אמיל.“

ו„המתולתל“ נפנה, „לחטוף מעט שינה“, בעוד שאנו מתכוונים לצאת לטיולנו, „טיול“ של 12 מיל, אל מעבר לגבעה. אנו עומדים לצאת לדרך, והנה בא בולאייה ופניו „חמוצות“, ועמו הודעה מאת „הפטרון“. ההודעה אמרה, שבולאייה נתמנה לשני-לפיקוד על החבל כולו, ובאם ייאסר הפטרון, או ימות, יבוא בולאייה במקומו. ההודעה נגמרה כך: — „אני אוסר עליך לסכן את חיך בפעולות-חבלה ברגע זה. זו היא פקודה.“

— „לא תוכל לבוא, איפוא“, — אמרתי. — הוא הסכים בצער. ג'ורג' ניצב לצדה, והוא עמד והביט אחרינו בחצותנו את השדות.

מוריס הלך בראש. היינו חבורה בת חמשה אנשים. כשהלכנו לעבר החורשה, הסתכלתי באנשים שעמי וחזרתי והעליתי על לבי את התפקידים שיהיה עליהם לבצעם.

בדעתי היה לקרב אל התחנה בדרך רחובות קטנים וצדדיים; תוך הליכה בשלושה זוגות המרוחקים זה מזה מרחק ניכר למדי, ולהגיע בסמוך ל„עמדת-הבקורת“ מס' 3 כמה רגעים לפני 11.000 — היא שעת התחלת העוצר. שם נסתתר בגן פרטי הנוח לכך. בחצות הלילה נצא יחדיו ממחבואנו ונעשה את המלאכה, כשאנו נכנסים דרך השער, ש„המתולתל“ ואני השתמשנו בו כדי לחצות את ה„מחוגים“ באותו בוקר. האנשים הנושאים את המטענים

יהיו: אני ומוריס, — כל אחד ששה מטענים, ו„המתולתל“ ולו ארבעה. כשנגיע ל„מחוגים“ — אתחיל אני לטפל בהם, בזה אחר זה, מצד „עמדות-הבקורת“, בעוד שמוריס יעבור תחילה על פני כל הקווים אל העבר ההוא. ואח"כ יתחיל לעבוד בחזרה, לקראתי. „המתולתל“, שהיטיב להכיר את התחנה מכולנו, הוצרך ללכת לאורך המסילה לעבר התחנה, ולהניח את ארבעת מטעניו על ה„מחוגים“ של הקו לבלפור. יתר השלושה נשאו „סטנים“, עם

שלוש מחסניות לכל תת־מקלע⁶). עליהם היה להסתדר במקום באופן שבוהל יהא צופה אל „עמדת־הבקורת“ ואם יהיא צורך — יתערב במתרחש שם, „בעל־החוד“ ישים עין על סוכת ה„באנהופים“ וישמור עלי ועל מוריס מפני אפתעה מקצה הנתיבים הפונה אל־מחוץ לעיר, ופיליפ הוצרך להילות אל „המתולתל“ ולחפות עליו, — ובו בזמן לחפות גם על עורפנו אנו. חישבתי ושיערתי, כי ההתקפה לא תארך כולה יותר מ־10 דקות, ודבר זה יניח לנו קרוב ל־20 דקה בשביל להסתלק מן התחנה לפני התפוצץ המטענים הראשונים. זכארבעים דקה נדרשו לנו בשביל להיחלץ מן הפרוורים ולהגיע אל פאת היערים ידידינו. לסגת צריכים היינו באותה אורחה שבה קרבנו לתחנה. פרשה זו של נסיגה לא היתה חביבה עלי ויכולתי לראות פרצות למכביר בתכנית כולה. בכל לבי נתאויתי שכבר יהיה הכל מאחורינו, ופשוט לא יכולתי לתאר לעצמי מה זנבו עקץ אותי שנתמלאתי כל כך החלטה להכניס ראשי לעסק זה.

בדרכנו היו לנו שלוש חניות, כל חנייה בת 10 רגעים. האחת — בעת ההעפלה לגבעה השניה — בשעת הירידה, ללגום ממי המעין שליד קבוצת צריפים ריקים, ושלישית — בפאת החורש. מקום החנייה השני, ששה או שבעה צריפי־צבא ריקים בתוך מחשוף־יער, נקרא בשם „הקסרוקים הגדולים“. עמדתי לראותו שנית, לאחר זמן, במסיבות יותר דרמטיות. בחנייה האחרונה היינו רחוקים רק מהלך חמשה רגעים ממקום הפגישה שלנו עם „המתולתל“. והוכרחנו להמתין שעה תמימה. פקדתי על כולם לשכב, ומוריס ואני הכנסנו את מנגנוני ההדלקה לתוך המטענים, באופן שהכל היה מוכן ומזומן לעצם הנחתם. לאחר זאת עוד היתה לפנינו שעה של מסע־התקרבות. באנגליה, בבתי־הספר לאימון, היו המורים זועפים על מידת־הקדמה כזאת בעריכת המטענים, מכנים אותה בשם „מסוכנת“. אך מפתיע הדבר באיזו מידה עשויה סכנה ממשית. בצורת פטרול־אויב אפשרי, להביאך לידי כך שיהא לך גס ברעיון של נשיאת משהו העלול, ע"י מקרה רע, לשימך לאבק פורת.

„ולאחר ששקלת את הכל, הרי אפשר שאין לך מיתה טובה בעולם יותר מלהתפוצץ על ידי מטען בן־הליטרא־החצי“, — היה אומר בולאיה — „לקרוביך חוסך הדבר דמי־משרפה, וכן פחס: בהעלם אחד נפוץ אתה לכל רוח, וחסל“.

חשבנו לפנות לאחר המלחמה אל הכנסייה, שתקדש שיטה זו של מיתה. היינו יכולים אז לפתוח בעסק שהיה בו כדי התחרות בקבורות ומשרפות רגילות. את העסק הזה היינו מקימים על גבעה רמה ושוממה. תהלוכת האבל תעפיל לראש הגבעה. האבלים יתפסו את מקומותיהם מאחורי מבני־מחסה העשויים לעמוד בפני הדף האויר עקב ההתפוצצות, והמצוידים בחלונות מזוגגית עבה שכדורים אינם חודרים בעדה. עיניהם יהיו נשואות אל על, אל אלונקת־המת. התפוצצות עזה — והם מסתכלים — וכלא היה דבר. אלונקה, ארון, — הכל נגזו והיה ללא־כלום.

בשעה 10 היינו במקום המפגש, — והנה „המתולתל“ — איננו. טיפסנו ועברנו את הגדר, וישכנו בצל אותו עמוד שנקבע למקום הפגישה. כבר היה חושך, אך לא צלמות. חכינו שעה וחצי. מצב־הרוח, שהיה טוב למדי עד לשעה העשירית ירד לשפל המדרגה. כולנו חשנו עתה מחושי־ראש חוקים מן הטיפול בת. ג. זהו הזמן שאתה יכול לראות אדם מהו, כשקר לך ובקיבתך מכרסמת הרגשה של מתיחות, וכל החלק המכביד ביותר של המלאכה שיש לעשותו עוד לפניך. מוריס, פיליפ ו„בעל־החוד“ היו קודרים ונגזים, אך החזיקו מעמד איתן. בוהל, זה המנהיג בחסד־עצמו, הקשיש שבכל הארבעה, הוא האחד שנחמץ.

— „כך“, — אמר בשעה 10.30, — „כל אותה הליכה ארוכה ולשוא“.

— „מה פירוש — לשוא?“ — ענית בכעס.

— „הרי ברור שלא נוכל להמשיך עתה“.

— „ומדוע לא?“

(5) מחסנית „סטן“ מכילה 32 כדורים, שקוטרם 9 מ"מ. — המערכת.

— „המתולתל“ איננו כאן.

— „מוריס ואני נוכל בכ"ו להניח את י"ב המטענים שלנו“.

— „כן, אך העדרו של „המתולתל“ פירושו שנחפש ע"י ה„בושים“ בדרכו הגה על כל אותו הציוד שהוא נושא עמו. מיד ידעו הללו שהוא אחד מאנשי הכנופיה. ישמר על כל העיר בשבע עינים, גם אם לא יפתח את פיו לדבר“.

— „המתולתל“ לא ידבר — אמר „בעל-החוד“ — „לא כולנו דומים לך“.

כרגיל היה „בעל-החוד“ ממבקריו החריפים ביותר של „המתולתל“.

— אין כל סיבה לשער ש„המתולתל“ נתפש — אמרתי. אף על פי שבסתר לבי חשבתי כי יתכן שקרה הדבר. „המתולתל“ או שהוא ישן בלי-להקיץ במתנה, או שרכב ישר לדיפו לפני העוצר. אכן, אין עצה אחרת אלא להמשיך בענין זה בלעדי.

— „אך שעת התחלת העוצר כבר חלפה מזמן, ועלינו לעבור כשבעה קילומטר דרך הרחובות“ — אמר בוהל.

— „ומה בכך ?! עלינו ללכת כפטרוול, וזה הכל. מוריס ופיליפ ילכו בראש, כסיירים.“

אני — כמאה מטרים, או קצת פחות מזה, מאחוריהם. אתה תלך בעקבותי ו„בעל-החוד“ — מאחוריך. הם מלדבר! הסיירים ייעצרו מדי כמה מאות מטר, כדי להאזין; אנו נשמע את ה„בוש“ בנקל. כשיעמדו הסיירים, נעמוד גם אנחנו. אם תופתע ע"י ה„בוש“, ירה והיסוג. הגה לסיירים שיסוגו על פנינו, והב להם אש של חיפוי. אל תהלך אלא בשולי הכביש“.

יצאנו לדרך, תחילה בזהירות מרובה, ואח"כ (מאזרו הסיירים בטחון) בקצב דפקני. בוהל, מאחורי, לא פסק מלהמטיר בקול-לחשים שפע של הערות. כבכוונה לא שמתי לב אליהן.

— „שגעון!“ — אמר. „צריך להיות בעל מצח-נחושה כדי לעשות עסקים מעין אלה. מדוע לא נעסוק בחבלנות נבונה בסביבה הכפרית? ולבונסון ידאגו אנשי בונסון. אין כל הגיון בדבר, ועל זה כל תלונתי, שנפקיר את עצמנו בדרך הזה. הקשיבו לרעש שאנו מקימים. הוי, אל-אלוהים! רגימנט של דרגונים יקים רעש פחות מזה“...

להערתו האחרונה הסכמתי בעומק לבי. כבר גמרתי בדעתי על שני ענינים: שלעולם לא אסתכן עוד ולא אצא לבצע מלאכה בצוותא עם מר בוהל; ושלפעולות-לילה להבא אעמוד בכל תוקף על כך שכולם יהיו נעולים „אספרדיליות“, או נעלים שסוליותיהן עשויות גומי. לכתחילה רציתי לצאת בנעלים רגילות עד למקום ששם הוצרך „המתולתל“ לפגוש אותנו, ושם להחליפו במשהו חרישי יותר, אך נאלצתי לבטל את דעתי מפני דעתם של השאר, שדבקו בנעליהם הכבדות. לעולם לא יישנה עוד הדבר!

לאחר שלושים דקה של התקדמות מזורזת היינו בתוך העיר גופה. ושני שוטרים במדים כהים, רכובים על אופניים, צצו מעבר לפינה, והתנגשו פנים אל פנים במוריס ופיליפ. נתגלגלו הדברים שבאותו רגע היינו סמוך מאוד מאחורי הסיירים. שמעתי את פיליפ הצעיר אומר משהו לאותו צמד בקולו הנמוך והצרוד. אותה שעה עשה תנועת רחבת-הינף בלועו הזועף של ה„סטן“, שנשא בשתי ידיו, ושני ה„סוכנים“⁶ זנקו במפנה סימטא ונעלמו משדה הראיה. שמעתי את פיליפ צוחק, והסיירים המשיכו חיש בדרכם, ולכן לא התערבתי בכל הענין.

ועתה, בהיותנו יורדים ברוב-זהירות במורד-גבעה החלקלק האחרון, הנתון בין קירות גבוהים. לפני התחנה (כבר יכולתי להבחין באורות הכהולים של „עמדת-הבקורת“ מס' 3), קרן של פגז הופיעה מאחורי הפינה, ואופנוע קטן כשהוא מתקשה ונושף בא מטפס ועולה במעלה הגבעה. אדם גדל-מידות ישב זקוף וזקיפות קפואה באוכף. קפצנו לתעלה ונשתטחנו בה, פנינו לקרקע. האופנוע הוסיף לנושף וכי-200 יארד כמעלה הגבעה נעצר. הרוכב נראה כמתקין את מעילו, ואח"כ המשיך בדרכו. דבר זה הרגיענו. אילו ראנו האיש, לא היה מעו להתעכב; מאידך גיסא, כמעט ברור הדבר שהיה זה גרמני. שום צרפתי לא היה

מעלה בדעתו להשתמש באופנוע במקום זה בשעה זו. שניה או שניותיים חשבתי על חזרה, — הנני בוש לומר זאת. אך חישימהר ורותי באנשים להמשיך, ואנו הגענו למקום שממנו „המתולתל“ ואני הסתכלנו לראשונה במטרת הלילה הזה.

את כל העצמים שסומנו אפשר היה להבחין יפה שעה שהצבעתי עליהם לארבעת האנשים. אך התחנה נראתה עתה הומה וטואנת מיליון־מונים יותר מבאותו בוקר. היה זה בעיקר בגלל קטר אחד, שהיה מטלטל מנתיב לנתיב קרונות ו„משטחות“ בדיוק מمولנו. שלושה או ארבעה פועלי־רכבת היו עסוקים בעבודת הטילטול הזאת וכן הנהג והמטיק של הקטר. ראינו את הדלת של ה„באנהופים“ נפתחת ונסגרת כמעט בלא הרף, ובוהל, שעינו צמודה היתה אל „עמדת־הבקורת“, הודיע שראה אדם מסתכל משם על פני ה„מניפה“ הגדולה של ה„מחוגים“.

לא היה לי כל חשק להאריך או להניח לאנשים שיאריכו בהמתנה. שעוני הורה 12.30. כשכרכנו את הממחטות על זרועותינו, כחיקוי לסרטי־שרוול אשר ל„שומרי המסילה“, אמרתי למורים: „ובכן מוריס, הרואה אתה את „מחוגיך“?“. — „סבורני, כי רואה אני את מקומם“.

„אנו נלך הראשונים. לך, חצה את הנתיב במישרים והתחל בעבודה ממולי. אל תשכח לתקוע היטב את מטעניך לתוך מעשה־היציקה, שצורתו צורת „V“, בתוך ה„V“, או אם סתמו את ה„V“ ע״י בול־עץ, אל אחת הכנפים. נלך־נא, וניפטר מן המלאכה“.

נכנסנו בהילוך מרושל לתוך השטח המואר, לאורכו של קיר־המסילה, ואגב סקירה חטופה על סביבותינו נגשתי אל המלאכה. כשעסקתי בשנים או שלושת המטענים הראשונים, הרגשתי שאני עובד, כביכול, על במת התיאטרון „פלדיום“, אח״כ התרגלתי לאורות, לשאון ולהמולה. בפחות מ־3 רגעים הנחתי, תקעתי והפעלתי ראשית־ההפעלה את כל ששת המטענים. קמתי. מוריס היה גוחן מעל ה„מחוגים“ ומתקדם לאיטו לקראתי, כשצקלוננו, המכיל את המטענים שלא הונחו עדיין, תלוי לו מלפניו. פיליפ רחוק היה, ליד המסילה ובכיוון לתחנה, נשען כלאחרי־יד אל צריף. בוהל עמד, כשה„סטן“ שלו צמוד לו לאורך רגלו באופן שלא ייראה, ופניו אל „עמדת־הבקורת“ הגדולה, ו„בעל־החוד“ מוצנע היה בצילו של צריף ה„באנהופים“. אך הם לא היו דמויות בודדות בתוך במה ריקה. המקום היה הומה למדי. אנשים היו נעים על פני כל המקום כולו. והמולת המקום לא זו בלבד שלא הטילה כל פחד, אלא להיפך, נסכה בי בטחון.

מוריס סיים. פועל טוב ושקדן, היה מלא חרדה למלאכתו. „מקוה אני שטפלתי באלה שצריך היה לטפל“, — אמר. שרקתי את השריקה שנקבעה כאות לנסיגה. „בעל־החוד“, שהיה הקרוב ביותר, נצטרף אלי ראשון. אמרתי לו שילך ויאמר לפועלי המסילה, העובדים בטילטול הקרונות ממסילה למסילה, שעליהם להסתלק, לפני שהתחנה תופרש השמימה בעוד 20 רגע. הצעיר ארוך־הקומה וכחוש־האברים עשה זאת בזריזות־רצון חננית, בהראותו עשה והבלט את תת־מקלעו מעט יותר מן המידה ההכרחית.

שעה שמהרגו לעבר השער, נשמע קול מכריזו מעל מגדל־הבקורת: — „כל עובדי הרכבת, צאו מיד מן התחום הזה וחזרו לדיפן. הדבר דחוף!“ ואח״כ, בצליל רפה מאוד, הוסיף הקול המתכתי: „תחי צרפת!“ האנשים, שעסקו בטילטול הקרונות, בחרו להודיע בדרך זו על אזהרתו של „בעל־החוד“.

ליד השער פגשנו „המתולתל“: „היכן היית?“ שאלתיו וצירפתי לשאלתי זו מקצת מן הניבול־יפה שבלשון הצרפתית.

— „היית במקום המפגש“, — שיקר. — „אך לא זוהי השעה לשיחה. פטרול קוזקים עבר זה עתה לא גשר־הרכבת שליד הפינה. מתי עומדים אנו לבצע את המלאכה?“ — „המלאכה בוצעה כבר. על כל פנים, חלקנו אנו במלאכה הזאת. בעוד חמש־עשרה דקות יחלו המטענים להשמיע את קולם“.

— „אלוהים אדירים, ואני כאן, כשאפילו את המטענים שלי לא חיברתי עדיין. עלי

ללכת". הוא השעין את אופניו אל הקיר ולאטו יצא דרך השער בטרחה אגב הילוך בצרור סבוך של מטענים ואספלוניות.

— "לאן אתה הולך?"

— "מובן מאליו. לשים את מטעני. התרצה להיללות, פיליפ, במקרה שאצטרך לחיפוי?"

— "אנו נחכה במפגש", — אמרתי ל"המתולתל" — "פיליפ יודע כיצד למצוא את המקום". ידעתי, כי אך לשוא יהיו הנסיינות לעצרו, ושני אנשים ייטיבו לעשות את כל המלאכה, יותר מאנשים רבים מהם. ארבעתנו הנתורים יצאנו, איפוא, לדרכנו הארוכה בחזרה דרך העיר. לאחר הליכה מאומצת כרבע שעה, בהיותנו לא הרחק מן הקסרקט של הקוזקים, נתפזץ המטען הראשון. העיר כולה שכנה בתוך שקע, ולכן היה קול הנפץ אדיר יותר ושללבת-ההתפוצצות נראתה עזה למדי. ומכאן ואילך, בהפסקות משתנות, באו ההתפוצצויות בזו אחר זו במשך כארבעים דקה. כששמיתי "13, 14, 15, 16", — ידעתי, שגם "המתולתל" הצליח, וגם אחד מן המטענים לא איכזב.

נשמע קולן של מכוונות-יריה ממקום משכנם של הקוזקים. אחר כך נודע לנו, כי חשוב חשבו, שהתקפת-אוויר היא, וע"י פליטת כמה צרורות לתוך חלל האוויר, ביקשו להוכיח לאדוניהם הגרמנים, כי ערים הם. מרוצה הייתי כי אמנם פתחו באש. הצלילים הללו החזירו לאנשי מעט פיכחון. לפי שגדולה מדי הייתה נטייתם להצהיל ולהרעיש, בניגוד להוראותי המפורשות שהוריתים לפני צאתנו, כי הנסיגה תהיה החלק המסוכן ביותר בכל הפעולה, וכי יש לבצעה בדממה. שוכני-הפרוורים הטובים של בזנסון היו מצטופפים ליד שערי גניהם להתבונן במורד הגבעה, אל השקע האפל, ומצפים לשלהבות-נפץ נוספות. רובם חשובו, כי אלה הם מטוסי בעלי-הברית. הדבר הרגיו את צעירי-החבורה שלי. וכל כך גבר רוגזם, שבעברו על פני אחד הבתים, נפנף "בעל-החוד" ב"סטן" שלו לעבר התושבים וצווח: "רב לכם ללטוש עינים! הכנסו פנימה! ואל תאמרו שראיתם אותנו".

האנשים הביטו בו במקצת היתול. והיו אלה: בריג'ש גוץ ושמן, אשתו וארבעה ילדים.

"התסרבו, רבותי, לגמוע כוס יין?", — שאל הברג'ש הגוץ ועיניו הממזמצצות אמרו: "ובכן, מעשה ידיכם הוא. מה?" הוי, "בעל-החוד" השוטה! כשזכרתי ש"המתולתל" הרברבן הולך בעקבותינו, וללא עיני המשגחה, עברה ממש צמרמורת בגופי. הוא ופיליפ לא אחרו לבוא למפגש. חילקנו עוגה קטנה, שנשא עמו בוהל, לשהה חלקים ואכלנוה, אכול ושתה מים ממימיה. עוד לפני כן שאלתי את "המתולתל", היכן היה בראשית הפרשה.

— "הייתי כאן במועד הנכון", — אמר.

— "היית או בויאה, וישנת אותה שעה, או בחברת ידיך בבית הקפה בבזנסון. העמדת בסכנה את הצלחת כל המשגר הזה ואת חיי חבריך. מדוע אינך מיטיב לשקוד על טובת זולתך, כשקידתך על טובתך אתה?"

— "אמיל, צר לי. הרגשתי עצמי כליכך רע הלילה. היה לי כאב-ראש איום. לעולם לא אעשה כן שנית". כמעט נתקשרו דמעות בעיניו אך לא אמר היכן היה. ולפתע פרץ בנהימה חנוקה — "ואל תניח לאיש לומר שלא עשיתי את חלקי".

— "לא היה כל צורך שתכריז על שמך ברחבי התחנה", — אמר פיליפ.

נתברר, שאך הספיק להניח את מטעניו, צעק "המתולתל" לעבר התחנה עצמה (מן המקום שעמד לא יכול לראות אלא את פיה האפל):

"הישארו, בחורים מוזפתים שכמותכם! 16 מוקשים ערוכים לפעולה, והראשון שינסה להפריע מלטפל בהם, יתמלא עופרת. אני, "המתולתל" ערב לכך!"

— ועוד דבר, פיליפ, אמרתי, בכבשי את צחוקי לשמע אויליותו של "המתולתל", —

"מה אמרת לשני השוטרים, שפגשנו בדרכנו לשם?"

— "אמרתי להם, שהם לא ראו כלום, ושמוזלם הוא, כי אין שעחנו פנויה לקחת

— "והרי "הסוכנים" רוחשים לנו ידידות. עליך להשתדל ולנהוג ביתר נימוס".

— "נימוס ל"כפתורים"?"

— "נימוס כאן, — הרי זו גוזמא מחוסרת טעם", — אמר "המתולתל".

יצאנו לדרך-החזרה, הארוכה עד אין סוף. השביל על פני היער היה מייגע, אף על פי שדעתנו היתה זחוהה עלינו. נגעו עד לבי השתדליותי הגלויות-לעין של "המתולתל" להשכיחני את חסאיו. במקום לחזור בדרך הכביש רכב. בשביל שלנו, ולעתים קרובות היה מסלק בידו ענפי-עצים כדי שלא יפריעו לי את המעבר. אך אי-הנוחות שגרמה נוכחותו עלתה הרבה על כל החוקת-הטובה שיכולתי להחזיק לו על סעד ממין זה. לפי שלעתים קרובות היו השבילים תלולים ביותר, ואפלה שררה מתחת לעצים. לא פחות משלוש פעמים, תוך כדי ירידה במקומות תלולים נפל עלי "המתולתל", הוא ואופניו יחדיו.

מדדים וכושלים באנו אל המחנה בין עצי-האורן בשעה 5 לפנות בוקר. בולאייה וג'ורג' כבר היו ערים וחיכו לנו, להקביל פנינו בקפה ובחביתה כבירה. צוהלים היו, לפי שמנו ט"ז התפוצצויות. ברוב ענין נתתי דעתי על כך, שבוהל הוא שהירבה עתה להתפאר יותר מכולם, ועלה אפילו על "המתולתל" בסיפוריו על התנהגותו ללא שום יראה ופחד, ועל בטחונו עד אין שיעור בהצלחה, אשר הוא, בזהל, רחש בלבו במשך כל הפעולה כולה. שמחתי למראה מטתי מתחת לעצי האורן, נתכנסתי בתוך שקה-שינה שלי מרופד-הנצות והנחתי ראשי על מעיל העור שלי. היתה זו ההתחלה של מסע-התנופה שלנו על "המחוגים", ואותו מסע-תנופה עתיד היה להצליח הצלחה רבה כל כך, עד שבהתבקש "הפטרון" שלנו לבחור בדיברת-סיסמא לגיזרתנו, בירר לו את הקריאה הזאת:

אל-על ה"לבבות"! — של "המחוגים"!

בולאייה היה תועמלן מוכשר. יכול היה להפיק מכסימום של רושם מפעולותינו הקטנות. שכן היה אמן הדיבור והמלה, ובעוד שהוא גופו חי היה בקרב ה"מאקי", מסוגל היה לראות את ה"מאקי" ופעולתם בעיני מי שעומד מבחוץ.

אחרי ההתקפה בת ט"ז המטענים שנערכה על תחנת בזנסון החל מיד לשלוח אידוות של-תעמולה שלו. האידוות שטו להן תחילה לאט לאט ובעקלתון. אחר-כך משנתעצמו, הוסיפו לזרום עד שליחכו את המסד הסלעי של השלטון-העליון הגרמני בבזנסון. בולאייה חולל את גלייה-תעמולה שלו עד ידי כך שקרא אל ה"מאקי" שבוייאה את ראשי התושבים, מכל חלקי האוכלוסיה, אן על ידי ששלח פתקים כתובים בכוונה בכתבי-ידו היפה והקצוב, לאנשים שבהרם לכך ברוב בריה.

תחילה חושש הייתי לתעמולה שלו. תפיסתי את "ההתנגדות" צרה היתה משל בולאייה. רצייתי להקים משהו מגובש, שאפשר לנהלו, משהו שאפשר היה לנו לקוות לקיים שליטה עליו. רצייתי לכוון פגיעותי אל הגרמנים ראשית כל על ידי מעשי-חבלה, להפסיק את הוצאת הביזה מצרפת דרך השטח שלנו וכן למנוע את העברת הציוד המלחמתי אל החזית נגד חיילותינו שבצפון-צרפת; אחר כך קווייתי, כי נהיה חזקים כל כך שנוכל לתקוף את הגרמנים בפעולות גריליה ולהרוג בהם. אלה היו המטרות ששמתי לנגד עיני. אך השקפתו של בולאייה היתה יותר מקפת. כשהקשבתי לכמה מתכניותיו, גבר פי הפיתוי להשמיע צליל של זלזול. פעמים רבות נדמה לי, כי הוא מנסה לבנות בנין שאין לו יסודות. כשהיה מדבר על תכניות להנהלת בזנסון אחרי הנצחון, הייתי מעדיף לתת את דעתי להורדת הרכבת של שעה 5.20 מן הפסים. ואלו בולאייה חשב בודאי, — אם כי היה בעל-טקט ומנוס מכדי שיאמר זאת, — כי השגתי צרה היא. מעודו לא דיבר על פוליטיקה, ובכל "הבורותיו של בולאייה" היתה הפוליטיקה מן העניינים שהוויכוח עליהם הוא בחזקת איסור. אך היתה לי הרגשה כי מרקיעות-השקים שבתכניות בולאייה מוכרחות להיות קשורות בענייני-פוליטיקה — ונזהרתי מאוד שלא להתערב בדבר. בענין זה היתה שורה בינינו הבנה גמורה, אף על פי שמעולם לא דיברנו על-כך. קו התעמולה שלו בא לידי גילוי

בדין־וחשבון ששלח ל„פטרון“ אחרי ההתקפה שערכנו על „לב הקיפוד“ בבונסון.

„המאקי“ של וייאה, בהנהגת קצין בריטי, אמיל, הצילו היום את העיר בזנסון מהפצצה של הבריית“ — כתב. — „זוהי המטרה הראשונה של ה„מאקי“ שלנו — לעשות את בזנסון נטולת־תועלת כשביל האויב ולהציל את העיר למען דורות יבואו ולמען צרפת.“ אורח־דיבור זה היה יפה ביותר למשיכת האנשים הנכבדים שבאותו פלך. יותר מדי מעשי־שוד בוצעו כבר בשם הפ.פ.איי, ביחוד בדפרטמנט הסמוך, זה של סאוונה־עלית, מקום בו היה העברין הרע ביותר מטורף אחד בשם סוכן, שהעדיף כי יכנהו „השד“.

„השד“ התרוצץ על פני המדינה במכוניות גנובות והלך עם כנופיות „מאקיסארים“ שלו, ממעשה שוד למשנהו. מעשים כאלה הפכו את לב האזרחים הרגילים נגד תנועת ההתנגדות. ובולאייה הבין שכדי לאחוז ברסן השלטון, עליו לעשות את ה„מאקי“ שלו לאנשים הנחשבים למהוגנים. מעטים היו הדברים — פרט ללשון־הכסף שלו — שיכלו ליצור רושם כזה; אם כי לאמתו של דבר היה היינו מהוגנים. ואמנם מעט־מעט החלו אזרחים כבודים לערוך עליות־רגל אל המפקדה הקסומה שלנו שבחורש האורנים. הופעתם ב„מאקי“ גרמה לי דאגה מתמדת. אך בולאייה היה תמיד טוען, כי אלה אזרחים שנאמנותם הולכת לפניהם, וכי באורח זה או אחר כולם חברי תנועת־ההתנגדות. לפעמים היו הללו שוכרים מכוניות־טכסי, ויורדים בפרשת־הדרכים למטה ממרי, או ליד המסעדה בבוניי הכפר הסמוך, — ואחרי כן היו משתרכים לאטם במעלה החורשות, השתרך וצעוד ברגלים שלא הסכינו להליכה גסה כזאת. לעתים יותר קרובות היו באים רכובים על אופנים, — שנשתמרו ומורקו באופן מדוקדק — עוד מלפני המלחמה, כשמלחחות גדולות צמודות אליהם ברצועות, כדי לשוות להם מראה של אנשי השוק־השחור הרגילים, השוחרים מזונות.

עורכי־דין, רופאים, אדריכלים, אנשי־עסקים, כמרים, פרופיסורים, בעלי־איטליונים, — כולם באו מיוזעים, בבגדיהם העירוניים המהודרים, למקום־סתרנו בין האורנים.

וזה אשר מצאו הבאים לראשונה. מעגל שרגלים הרבה בוססוהו בין עצי אורן, שמשטח „הריצוף“ שלו עולה ל־ב רגל על י״ב רגל. ועם „אכסדרות“ צרות המוליכות אל מקומות השינה שלנו שבין האילנות. בקרחת־יער זו היו משתופפים ומשתרעים בולאייה, אני, ג'ורג' והמשת המאקיסארים. פעמים, בעת הסעודה, היו מוצאים אותנו בשקע שבקצה חורש־האורנים, קורטים מסביב למדורה בוערת ואוכלים משהו מעין ארוחה מתוך אילפסים מוזהמים. אם היו האזרחים צמאים, השקיננו ממי־המעין המסריחים שלנו. אם רעבים היו יכלו לאכול את אשר אכלנו אנהנו. מעטים מהם היו רעבים.

ודאי נראינו בעיניהם כתבורה של פראים. עד מהרה סיגלנו לנו, בולאייה ואני, אותו מראה־גלדי של אנשים שלעולם אינם שרויים בצל קורת־גג. הגשם היה יורד לעתים קרובות כל כך שאך לעתים רחוקות היה הבוץ מספיק להתיבש על בגדינו אשר לא רבו חליפיהם, ולעתים קרובות לא היה לנו זמן או מרץ להתרחץ. כדי לשמור על המנהג והמקובל, היינו מתגלחים אחת ליומיים או לשלושה.

כשאני לעצמי עוין הייתי את האזרחים החלקלקים הללו שבאו מבחוץ וגילגלו שיחה נאה עם בולאייה על תכניות פ.פ.איי, „לכשיתפתח המצב“ (במלים אחרות, כשהעניינים יהיו קלים יותר). לעתים קרובות שאלתי את עצמי, מדוע אין עוד אנשים מהם שיצאו בעקבות בולאייה ויעשו משהו ממשי. התשובה היתה, כמובן, כי איזור זה, שהיה רחוק משדות התעופה הבריטיים, סמוך לגרמניה, וצבא גרמני רב היה מצוי בו, פיגר הרבה לגבי שטחים אחרים שבהם פעלו הפ.פ.איי. וביחוד מבחינת הזיוון. גם ג'ורג' שנא את „התחזוניהם“ הללו ולא פסק מלהזהיר את בולאייה, שבואם ולכתם של אנשים אלה יגרמו בוודאי שיחות מסוכנות באותו איזור, אפילו הזורים עצמם לא ייברו יותר מדי בבונסון והסביבה על מה שראו בו־יאה. לעתים קרובות לא הכירו, למולנו, כי אינני צרפתי. כשהיה בינינו זר, הייתי בולם פי ולא מוציא הגה, וג'ורג' והמאקיסארים היו משתדלים להקים סביבי כעין מסך־להגנה.